

Rehtori Nykäsen täysympyrä Tuomelan koulussa: Ekaluokan nassikasta modernin koulun luojaaksi

Arjen sankari Arto Nykänen arvostaa sydämen sivistystä ja aitoja kohtaamisia. Vaativa ja monitahoinen rehtorin työura on takanapäin. Kouluympyröissä Nykänen muistetaan ennen kaikkea kouluturismien kohteeksi joutuneen Tuomelan koulun kapellimestarina.

Kevättalvella eläköityneen rehtori Arto Nykäsen mielen pohjalla lepää kirvelevä muistijälki ensimmäisestä koulupäivästä ja jäämisestä yksin autiolla pihalle.

Piha on yhä entisenkokoinen, rakennus samalla paikalla. Ollaan Hämeenlinnan Yhteiskoulun Tuomelan rakennuksessa, samassa, jossa Nykänen aloitti koulunkäyntinsä pienenä pellavapäänä.

– Näillä kohdin istuin pulpetissa ekaluokalla, Nykänen muistelee.

Nyt miehen ohimoilla on harmaata, vanha lapsuudenaikainen koulurakennus on purettu perustuksia ja kantavia rakenteita myöten ja luotu uudelleen Nykäsen maalaamien mielikuvien pohjalta, jotka perustuvat avoimiin oppimisympäristöihin ja tiimiopettajuuteen.

Sillä paikalla, missä Arto 1960-luvun alussa istui puupulpetissa, ykkösluokkalaiset opiskelevat nyt muun muassa vihertävissä kotaelementeissä.

Arto Nykäsen lapsuuskoulu on kokenut ennennäkemättömän mullistuksen ja sen seurauksena viime syksynä uteliainen vierailijoiden kouluturismiaallon. Nykänen itse on ollut uuden koulun promoottori ja henkinen arkkitehti.

Nykäsen päätyminen työ- ja asuinpaikkakerroksiltaan 2000-luvun alussa synnyinseudulleen ja myös oman entisen kansakoulunsa rehtoriksi oli sattuman kaupaa. Hämeenlinnan Yhteiskoulu oli tuolloin juuri peruskorjattu. Myöhemmin ilmenneet sisäilmaongelmat aloittivat kuitenkin alakoulun korjaushankkeen, jossa Tuomela rakennettiin yli yhdeksänkymmenprosenttisesti uudelleen.

Aluksi elettiin epävarmuudessa: peruskorjataan vai rakennetaan uusi koulu. Museovirasto tahtoi säilyttää 1950-luvun kouluarkkitehtuuria edustavan rakennuk-

sen. Vuoden miettimistauon jälkeen koulu päätettiin peruskorjata: purkaa alkutekijöihin, puhdistaa kantavat rakenteet ja rakentaa julkisivu entisenlaiseksi.

– Onnistuin käyttämään tuon byrokraattiseen jähkailuun kuluneen vuoden suunnittelun hyväksi, Nykänen kertoo.

Opettajakuntineen hän alkoi kehittää koulunuudistusta, joka lähtisi liikkeelle pedagogisista tarpeista. Nykänen hakeutui maan parhaiden oppimisympäristöasiantuntijoiden puheille. Yksi avainhenkilöistä oli Yliopistokiinteistöjen tutkimus- ja kehitystoiminnasta vastaava dosentti **Olli Niemi**, jolla oli hallussaan kansainvälisiä kokemuksia avoimista oppimisympäristöistä.

– Mitään vastaavaa miljöötä ei ollut toteutettu Suomessa eikä peruskoulussa. Oli uskaliaasta edes ajatella sellaista, Nykänen tunnustaa nyt jälkikäteen.

Palaset alkoivat kuitenkin loksahdella kohdalleen ja Nykäsen visionäärisistä ympyröistä ja kaavioista hioutui yhdessä henkilöstön kanssa yhteisiin pedagogisiin tavoitteisiin tähtäävä hanke.

– Seinät synnyttivät pedagogiikan. Strategisiksi keihäänkärjiksi hyväksyttiin ilmiö- ja tiimioppiminen sekä digitaalisuus. Sisustuksesta ja kalustuksesta otettiin irti kaikki mitä voitiin, kun avoimuuteen mentiin vanhan rakennuksen seinien ehdoilla. – Aikamoinen aivomyrskyhän siinä oli päällä jatkuvasti, Nykänen muistelee.

Eräänä aamuna Nykänen piirsi sanomalehden kulmaan perusratkaisun: yksi kerros kullekin ikäluokalle avointa oppimistilaa. Se merkitsi 250–300 m² kerrosta kohden. Henkilökunta asettui tukemaan Nykäsen visiota ja eri tahojen vakuuttelun jälkeen päästiin käytännön toimiin. Nykäsellä itsellään riitti työtä hankkeen johtamisessa moneen suuntaan: yliopistotutkimukseen, opettajien koulutukseen, henkilökunnan tiimityöskentelyyn, veso-päivien

organisointiin ja sisäisen kehittämistyön käynnistämiseen sähköisellä alustalla.

– Oli myös tuuria, että saimme arkkitehdiksi **Arne von Behmin**, joka kuunteli koulun väkeä, Nykänen sanoo ja kertoo, että on tavallista syrjäyttää käyttäjät ja pedagogiikka ja rakentaa kouluja kuin kerrostaloja.

Nykäsen mukaan uudistettu koulurakennus antaa enemmän mahdollisuuksia myös aitoihin kohtaamistilanteisiin.

– Oppilaat näkevät, miten aikuiset toimivat yhteistyössä. Se vaikuttaa myös lapsiin ja heidän tapansa toimia ja kunnioittaa toisia, Nykänen selittää.

Kodinomaisuuden tuntu onkin uusissa tiloissa silmiinpistävä. Nykänen, joka pitää vahvuutenaan vuorovaikutustaitoja, näkee koulun institutionaalisuuden haitanneen

Kuva: Jaakko Mäkelä

Rehtori ja koulu. Rehtori Arto Nykänen piipahti Tuomelan pihalla jutun tekoa varten.

Kota koulun sisällä.

Kuva: Ulla Lappalainen

kohtaamisia. Kaikkea on yritetty hänen mukaansa selvittää koneiston kautta: sovittelun, puhuttelun, keskustelun ja niin edelleen.

– Perheissä taas toimii anteeksiantamisen idea. Kun on keskusteltu, pyydetty ja saatu anteeksi, tapausta ei enää muistella. Koulussa vanhoista ”synneistä” on vaikea päästä eroon ja jokin hölmöys voi leimata nuoren pitkäksi aikaa.

Ihan tyhjästä uusi valtakunnallista ja kansainvälistä huomiota herättänyt koulu ei syntynyt. Aiemmat elämän- ja työkokemukset ovat rakentaneet myös Arto Nykäsen ja hänen opettajatiiminsä ajattelua. Vielä eläkeiän kynnyksellä Nykänen sai paahtaa sata lasissa toteuttaakseen visiona, ja siitä hän on tyytyväinen.

Nykänen vertaa kouluprojektia taide-teoksen syntyyn ja sanoo, ettei taiteilijakaan palaa enää jälkikäteen teokseensa.

– Luomistyö on tehty. Kun on nähnyt, että koulu myös toimii, voi jättää työn muille levollisin mielin ja jäädä odottamaan uusia eteen aukeavia haasteita.

Nykäsen kaltaiset arjen sankarit ovat pitäneet ja pitävät maamme kehityksen siivillä.

Pellavapäisen nassikka Nykäsen tulevasta elämäntyöstä ei kenelläkään ollut

Tuomelan koulun rehtorin tilojakin leimaa avoimuus. Arto Nykänen ehti käydä sohvilla useita neuvotteluja viimeisten työssäolokausiensa aikana.

1960-luvulla aavistusta. Tuskin opettajat **Lunnikivi** tai **Mustonen** osasivat kuvitella, että etupenkin pieni poika hajottaisi 2010-luvulla koko koulun atomeiksi ja rakentaisi sen entistä ehommaksi sisältä ja ulkoa – ihan vain rakkaudesta Tuomelaan ja Hämeenlinnaan.

Ulla Lappalainen, teksti

Kuva: Ulla Lappalainen

Toiminnallisuuteen löytyy välineitä.

Arto Nykänen

s. 1957 Hämeenlinnassa toiminut opettajana, koulusuunnittelijana ja rehtorina mm. Turussa, Hyvinkäällä ja Hämeenlinnassa eläkkeelle 1.3. 2017

Harrastukset:

tennis, vapaaehtoinen maanpuolustustyö

Itsenäisyys:

Nykyisin on vaikea ymmärtää, mikä hinta sodassa ja kotirintamalla jouduttiin maksamaan itsenäisyydestä. Ihmisiä yhdisti tuolloin yhteinen unelma vapaudesta. Suomalaisen ei tarvitse olla kaikessa parhaita, ollaan armollisia ja hyväksytään itsemme sellaisina kuin olemme.

Kuva: Arto Nykäsen kotitarkista

Tokaluokkalainen Arto Nykänen pulpetissaan vuonna 1964 ei aavistanut, että rakennuttaisi 2010-luvulla kouluun pulpetitoman oppimisympäristön.